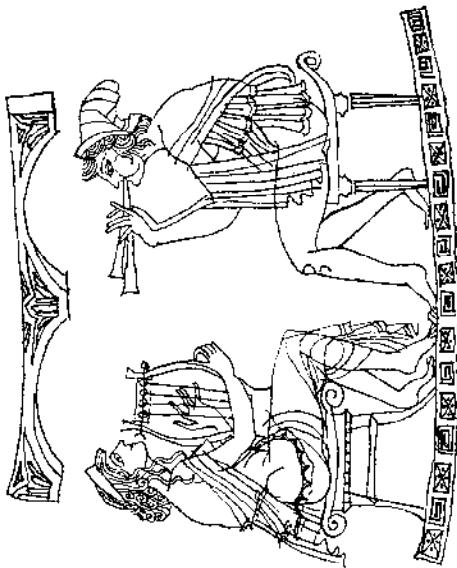

Menekülés.

Egy egyiptomi pap Delphoiban

sziget lángokban állt, de Theagenész és Knémón minden daddig észre sem vettek, még ott ragyogott az égen a nap: sugarai egészen elhomályosították a tűz fényét. Mikor azonban a Nap a láthatár alá hanyatlott, és beköszöntött az éjszaka, a tűzvesz fénye már ellenállhatatlanul, messzeire láthatóan ömlött el a tájon. Theagenész és Knémón csak az alkony leszállra után merészkedtek elő mocsári búvóhelyükön. A sziget — azonnal észrevették — egyetlen lángtengerré változott. Theagenész a fejét verte, tépte, szaggatta a hajfűtjeit.

— Ez legyen életem utolsó napja! — kiáltott vad fájdalommal. — Színjék meg az örökösi rettegés, az állandó veszélyek és gondok, minden reménykedésem és szerelmem! Odavan Khariklia, és nélküle megsemmisül Theagenész is. Gyáva voltam, én nyomorult, férfitlanul megfutottam, csak azért,

hogy megörízzem magamat neked — mindenába! Nem őrzön tovább az életemet, édes Kharikleiam, hiszen nem élsz már. S a legfajdalmasabb az, hogy nem jutott osztályrésszé dül olyan halál, mint a többieknek. Nem lehetted ki a lelkedet annak karjai között, akit szeretél, hanem — kimondani is borzalom — tűz maralka lettél! Menyegzői fáklyák helyett ezeket a gyilkos lángokat gyújtotta meg számodra az istenség! Elpusztult földönkölki szépséged, és üde bájodnak még nyomait sem őrizt holttested. Milyen kegyetlen, milyen kimondhatatlanul irigy az istenség! Az utolsó öröleléstől is megfosztott, nem engedte, hogy bűsücsökkel illerhessem életterem ajkadat!

Igy kesergett Theagenész, és már akardját kereste, de Knémón gyorsan odanyult, és kirántotta a kezéből.

— Mit jelenten ez, Theagenész? — ripakodott rá. — Mire ért siratod el azt, aki él? Khariklia él, és biztonságban van. Ne csüggeld!

— Cseccsemőnek és cszelősöknek való vigasz — legyintett Theagenész. — Azaz öltél megigazán, hogy kivetted kezemből a kardot. Megváltás lett volna számomra a halál!

Knémón azonban esküdözött, hogy igazat beszél. Részletesen beszámolt társának Thüamisz parancsáról, a barlangról, ahová ő maga vezette le Kharikleiat, és elmagyarázza a barlang szervezetét is. Végül sikertelen megnyugtatta Thagénész, hogy a sok kanyargó járat nem engedi a tűzvészt a belső teremig hatolni. Thagénész fellélegzett szavai hallatára, és nyomban cindult a sziget felé. Lelki szemeivel már láttá távollevő szerelesét, és gondolatban nászszobkjává tette a barlangot. Nem is álmolta, milyen keserves könyeket ont majd benn! Sírve csónakba szálltak. Az evczezőketők maguk forgatták, mert evezőslegényük mindenjárt az összetűzés előjén buengrott a partmenti rádasba, oly gyorsan, mintha az ellenség csatakiáltása legalábbis futóverseny megkezdésére adott volna jelet... Hol jobbra, hol balra térik el az egyencs útvonalról; járatlanok voltak az evezésben, nem tudtak evczezsapásait ütemét összhangolni, s a szél is szembe

fűjt. Elszánt akaratu végil győzedelmeskedett tapasztalatán-ságukon: megfejtették munkával, nagy nehzen mígicsak el-jutottak a szigetig.

Lélekzakadva rohantak a kunyhóhoz. Mire odaértek, már valamennyi porig égett, csak a helyiiket lehetett felismerni. A köküszöb, a barlang tükös bejárata azonban így is jól látszott. A heves szél egyik kalyibárol a másikra hordta a tüzet, és meggyontotta a könnyni moesári nádból font falak egését, aztán tisztára sörperte a talajt. A lángok hamar kialadtak, csak parízsló hamut hagyta maguk után, ennek nagy részét pedig szétszórta a szél. Ami kevés ott maradt, azt a hűvös légaromlat elöltötte és lehűtötte, úgyhogy már járni is lehetett rajta. Theagenész és Knémón összeszedték egy-két féligh elégett fáklyát és nádzsálat, megyűjtötték, és kinyírta a küszöbajtót, nyomban leszálltak a barlangba. Knémón haladt elől. Alig mentek néhány lépést, egyszerre megdöbbenten kiáltott fel:

— Mindenható Zeusz, mi ez? Végünk van! Megölök Kharikleit!

Fáklyája kiesett a kezéből, és elaludt. Knémón tenyerébe temette az arcát, térdre rogyott, és zokogásra fakadt. Theagenész, mintha valami láthatatlan kéz lökte volna, a földön heverő női alakra vette magát, átölelte és szorosan hozzásimult. Hosszú percek teltek el így. Knémón tudta, hogy társát a szenvédés és a kértségebesés teljesen hatalmába kerítette. Titkon kihúzta az oldalán függő kardhüvelyből a kardot, mert attól tartott, hogy még maga ellen fordítja. Most már egyedül merít őt hagyni, és visszafutott a barlang bejárathoz, hogy újra megyijáthassa a fáklyáját. Ezalatt Thagénész, a tragédiák hőszéhez hasonlóan, keserű panasza fakadt:

— Nem érem túl ezt a csapást! Mily kegyetlen sorsot szántak mindkettőnknek az istenek! Melyik engesztelethetetlen Erinüss tör a vesztünkre ilyen tomboló haraggal? Elízhett a szülőföldünkön, prédiál vettetted oda a tenger viharainak és a kalázók szeszélyinek, rablók kezébe juttatott, és koldussegénné tett.

Csak egyet hagyott meg nekem, ami eddig mindenert kárpolit. S most azt is elvette! Itt fekszik az én Kharikleáim! Áldozatául esett ellensége fegyverének! Biztosan szűzi erényét védelmezte, általán a hitben, hogy megrözheti magát az én számonra... Es most itt fekszik! Mi öröme volt fiatalúsából, mi örömet tudott vele nekem nyújtani? Édesem, szóla! még meg egyszer, utoljára! Hadd halljam jól ismert hangodat! Ha parízslak még benned az élémek egy páratyi szíkrája, közöld velen végős akaratodat...! Ó, jaj, hallgatsz! Csend borul jószavá, ismeli igéket visszaugróz az ajkdra. Eji söröt vesz körül, pedig coddig a te kezed gyűjtöttet meg a csomponok fályát! Az alvilág fogadott be téged, aki nek az istennő szentélyébe is bejárásod volt. Elvesztette fényét a szemed, mely ragyogásával mindenkit elvakított, s amelyben — jól tudom — gyilkosod nem gyönyörködhettet! Ja!, azt sem tudom, hogyan nevezzelek! Menyasszonyomnak? Hiszen soha röbbé nem lehet völgyenye! Feleségeimnek? Hiszen még senkié sem volt! Aphrodíté törvényci szerint! Minck nevezelék hát? Hogyan szólisztak még utójára! Csak a legdrágább névvvel illettek! Khariklia! Ne bájkódj, szerelemmed hű marad hozzá! Nemsokára egyesülsz vele. Tested felett az életemet ajánlom fel halotti áldozatul, és meghintlek azzal a vörrel, mely annyira kedves volt neked. Legyen ez a barlang a mi rögtönzött sírunk! Legalább a halál után egymásé lehetünk, ha már életünkben nem engedte meg az istenség!

Még el sem hangzottak szavai, oldalához nyílt, hogy kirántsa a kardját. De annak csak hüvelyét találta.

— Milyen kegyetlen vagy hozzáam, Knémón! — kiáltotta.

— Es kegyetlen vagy Kharikleáimhoz is! Már másodszor fosztod meg attól az édes örömtől, hogy együttes lehessen velem! Igy követte egyik szemrehányás a másikat. Hirtelen a barlang belsőjéből hang hallatott. Theagenész hívta! Es Theagenész minden csodálkozás nélküli, engedelmesen válaszolt.

— Megyek, szorclinem! Lelkeb bizonyára itt lebeg még a föld közében. Nem tud elszakadni a testedtől, melytől a gyilkos

erőszak elszaktiott. Vagy az alvilág árnyai zárnak ki, mert tenetlenül heversz?

Ekkor érkezett vissza Knémón, égő fályával a kezében. És most ugyni a hang csendtől fel ismét. Újra csak Theagenész neve hallatott!

— Jóságos istenek! — kálltott fel Knémón. --- Nem Khariklia hangja ez? Azt hiszem, életben van, Thagacnéz! Mint hallom, a hang a barlang mélyéről jön, és én biztosan tudom, hogy ott hagytam el őt!

— Elégszer kellettid már hennem hű reményket — mondta Theagenész. — Hagyd már abba!

— Lehets, hogy hű reményekkel általak téged és veled együtt magamat is — válaszolta Knémón —, de csak akkor, ha valóban Khariklia fekszik itt előttrőink!

Észavakkal megfordította a holttestet, hogy jobban szemügyre vesesse. Alig vettet rá egy píllantást, meglepett kialtasztott ki az ajkán:

— Csatodarévő istenek, mit jelenten ez? Thiszbó — itt?! Jjedten hátrálta néhány lépést. Egész teste rezkerett, és csak állt, állt, megkövülten. A jelenet hatására Theagenészbe visszatért az élet. Újra reménység töltötte el, igyekszett lelkét önteni a még minden dörméden álló Knémónba és könyörgött, hogy vezesse már Kharikleához. Knémón hamarosan magához is tört, de előbb újra megindította a holttestet. Kétségtelenül Thiszbó volt. Nem messze a halott lánytól egy kard levált a földön. Markolataróról Knémón felismerte, hogy Thüamiszé, aki tettének elkövetése után felindultságában és sicsrcségenben áldozata oldalán felejtette a fegyverét. Thiszbé keble meillet, a karja és teste közé szorulva egy levelek csücske lárzsott. Knémón felemtette, és nekiláttott, hogy tartalmát kibetűzze. Thagacnéz nem hagyta nyugton, hanem hevesen siirgette:

— Előbb meríjünk el a szerelmesemért, ha ugyan nem úz kegyetlen tréfát belőtünk valamelyik isten most is. A levelet rítersz később elolvash!

Knémón nem ellenkezett. Magukhoz vették a levelet meg a kardot, és elindultak, hogy megkeressék Kharikleiat. A leány kezével tapogatózva, botladozó lábakkal lépkedett a fályafény irányában, aztán Theagenészhez szaladt, és a nyakába borult.

— Itt vagy, Thagénészem!

— Elsz meg, Kharikleiam!

Ezt kérdőzések címnástól százszor is, míg végül néman összölcszatta a félreértest, és most rajad a sor, hogy visszaemlékezz. Ez aztán nagy viczeget tanúsított, mondhatom! Előbb sirattad el a balsorsomat, mint jómagam, és úgy iszkoltál el a holttest mellől a megedőbenrő felismerés utáu, ahogyan a színpadon a boszúálló szellemek elől szoktak. Bizony, karddal felfegyverkezve is meghátráltál egy nő, még hozzá halott nő elől, te hős atikai harcos!

— Inkább dicséretet érdemel, amit teretek — mondta. — Legalábbis így ítélem meg én, és velem együtt mindenki, aki maga is tapasztalta, nulyen csodálatos érzés sebet kapni a szerelem harcmezjén, és bőlcsen felismerte azt is, hogy Erősz csapásai kikerülhetetlenek. Hanem előbbi tetteket már kevésbé dicsérhetem, Theagenész! Nem tudtam hová lenni a szegyenkezéstől, mikor megláttam, hogy ferfiantul sírat sz és ölelgetsz egy idegen nőt, akirek szenesítéle kapcsolat nem fűz! Pedig én biztosítottalak róla, hogy szerchmesed megmenekült, és életheben van! — Ne vágdolj meg Khariklia előtt, Knémón — szólt Theagenész. — Hiszen a másikban is öt strattam! Azt gondoltam, hogy Khariklia fekszik ott holtan. Szerencsére valamelyik isten

closzatta a félreértest, és most rajad a sor, hogy visszaemlékezz. I'e aztán nagy viczeget tanúsított, mondhatom! Előbb sirattad el a balsorsomat, mint jómagam, és úgy iszkoltál el a holttest mellől a megedőbenrő felismerés utáu, ahogyan a színpadon a boszúálló szellemek elől szoktak. Bizony, karddal felfegyverkezve is meghátráltál egy nő, még hozzá halott nő elől, te hős atikai harcos!

A tréfa kurta, cröltetett mosolyt csatl mindhármuk ajkára. Könnyes mosoly volt ez, inkább sirták, mint nevettek — negázó élményeik után nem is lehetett másként. Nemsokára Khariklia szólt meg, miközben gondolatokba merülve simította végig az arcát.

— Bárki legyen is, boldog, akit Theagenész siraott el, sőt így veszem ki Knémón szavaiból! — Theagenész csókja illett. Nincs higgyetek, hogy a felékenység mardos: voltaképpen ki hält az a szerencsés nő, aki imelő volt Theagenész könyneire? Csak azt szeretném tudni, mi vezethetett annyira felre, szerelem, hogy helyettem egy idegeca nőt ölel meg? Meg tudnád magyarázni?

— Családkozni fogsz — válaszolt Thagénész. — Knémón azt állja, hogy a halott nem más, mint Thiszbe, az a bizonyos athéni citerás lány, aki ellene és Démainté ellen fondorlatoskodott.

— Lehetőséges ez, Knémón? — kérdezte Khariklia meglepette. — Hogyan kerülhetett Hellasz kellős középről Egyiptom földjeinek határaira? Mintha valami színpadi gépezet segítsével termett volna hirtelen közöttünk! És vajon miért nem találkoztunk vele, mikor leszálltunk a barlangba?

— Utolsó kércsőd számomra is rejtély — válaszolt a leánynak Knémón. — Azt viszont elmondhatom, amit máskülönben tudok róla. Mikor Démainté a lelkplézés után kútba vettette magát, áram a népgyűlés előtt beszámolt a történetkről. A felmentést mindjárt meg is kapta. Ettől kezdve már azon mesterkedett, miképpen eszközölnihez ki a néptől hazatérésem engedményezését,

és előkészületeket tett, hogy hajóra szálljon és felkutasson. Azt az időt, amit árynam megfeszített munkában töltött, Thiszbé a maga kedvteléseire fordította. Különöző lakomákon vett részt, és mindenről együtt nem restelle önmagát is áruba boasztani. Egy alkalommal teljesen hátertbeszorította Arszinoét. Arszinoé kedvencenül járásztott a fuvoláján, és ellenben szívvelfelekkel énekelte, és az egész társatágot elbűvölte citerajáráckával. Közben észre sem vette, milyen tomboló feltékenység ébredt barátjában. Ez csak fokozódott, mikor egy dús gazdag naukratiszi környékéről, névszerint Nausziklést, még karjaiba is ragadt Thiszbert! Nem kellett Nausziklének többé Arszinoé, aki mindenkorban észre volt. Most vette csak észre, hogy játék közben megcsinált: olyan erővel fújja hangszerét, hogy egészben az orra hegyéig felpuffad, megdagad az arca, a szeme pedig vérbe borul, és majdnem kiugrik az üregéből.... Arszinoé határtalanul dühre gerjedt, lángoló féltékenységeiben felkereste Démaintet rekonait, és elárulta nekik, hogyan vezette őt felre Thiszbert. Barátaihoz voltak, Thiszbertől is megrudott egyet-mást, a többet pedig könyyen kitálthattu. Össze is fogott apám ellen Démaintet egésznyatlásra! Oriási anyagi áldozatok árán a legnevesebb szónokokat nyerték meg avádképviselcért, és széleiben-hosszában elhíresztétek, hogy Démaintet bizonyíték és ítélet nélküli halál meg, tehát közönséges gyilkosságnak esett áldozatul. Egyik fő érvük az volt, hogy az állítólagos házasságörök a nevét köröbjék. Thiszbert pédig — ez volt a végső javaslatuk — szolgáltatott a téthöz. Kövtelek, hogy teremtsék elő Démaintet cincoszt elv vagy holran, és ha ez nem sikerül, legalább a nevét köröbjék. Thiszbert pédig — ez volt a végső javaslatuk — vessék kínállatuk alá. Atyám meg is igérte, hogy kiadja a lányt, de nem tarthatta meg frégetét. Mikor a per előkészületei folytak, Thiszbe már előre látta, mi vár rá, és megszökött. Így állapodott meg a kereskedővel. A népet nagyon kedvezőtlenül befolyásolta a dolog. Igaz, nem ismerte el atyám mat gyilkosságát, mert részletes valommást tett, de a Démaintet ellen tervezett célszövetsében és az én igazságtalan számkivetést sem vétkesnek nyilvánított

ták. Bántatéssel el kellett hagynia Athént, a vagyonát is elkozták. Ennyi jó származott abból, hogy másodszor is nőstülesre adta a fejét! Szóval az a gyallázatos Thiszbe, aki most — saját szeménnel győződhetek meg róla — méltóképpen megbínhódított tetteiért, ilyen körtülmények között hajtózott el Athénból. Ez minden, amit tudok. Ennyit adott hírrel inkem Aigina szigetén egy bizonyos Antiklész. Egyébként később az ó tarsaságában Egyiptomba utaztam. Célon az volt, hogy megrájljam Thiszbet Naukratiszban, s aztán visszavigyem Athénbe. Ezzel tisztezhattam volna atyámát a rá súlyosodó vádak és gyanúsítások alól, Thiszbert pedig törvény élé állíthattam volna családunk ellen elkövetett gázgái miatt. Most azonban itt vagyok, sorsztatok a bajban. Hogy miért és miképpen kerültem ide, és mi mindenem mentem keresztül közben, azt majd egyszer később mesélem el. De hogy Thiszbe milyen úton-módon került a barlangba és kik ölték meg, azt csak az isten tudná megmondanı. Talán még kellene nézniük a levelet, melyet a kiblébe rejtvé találtunk, nem gondoljátok? Abból bizonyára többet tudunk meg!

A két fiatal igazat adott neki. Knémón felnyitotta a levelet, és olvasni kezdte. A levél így szólt:

„Urának, Knémónnak küldi Thiszbe, ellenére és megbosszulása. Elősör is örömmel jelentem, hogy Démaintet meghalt. Pusztulását én időzem el, én — teértem. Halálomnak körülhagyétemetől személyesen fogok beszámolni, ha nem utastod vissza közelkedésemet. Ha add mondom el azt is, hogy jelenleg immár tizsik napja tartózkodom ezen a szigeten, mint az egyik itteni rabló foglya. Ez az ember fennem hangszeri, hogy ő a rablónevezet fegyverhordozója. Folyjon latakat állattart, amnyit sem enged meg, hogy kikülcsekkafak az ajtói. Általában azért óv enyire, mert szeret. Én azonban másra gyanakszom: fel, hogy valamelyik rablótársa esetleg elragad tőle. Az isten megengede, uram, hogy megpillanásnak, mikor egyszer erre járál. Nyomban rád ismertem, és most titkon elköldöm hozzád ezt a levelet

a kanyhónkban lakó öregasszonynak. Meghagytam neki, hogy adját a vezér hadiának, anak a csinos görög statalembernek. Kérlek, szabadít ki a rabsík kezétől! Fogadd vissza szolgálföldet! Aziran ha jónak látod — kimeld meg az elterem! Vedd figyelmebe, hogy kényszer hatása alatt tetem mindenzt, amiben látszik a vitkezem ellened; viszont mikor ellenségeden hosszú általam, csak a seját elhatározásom vezérelti. Ha azonban hanagod csillapításhatalan, tegy velém belülrőd szerint. Egyetlen kívánságom, hogy hozzáid kerülhessék, még ha halál után is rám! Inkább pusztuljak el egy honfűrásam kezétől, és nemessének el görög szokás szerint, semhogy attikai nő létreire tűnöm kelljen ezt a halálhulli is elviselhetetlenebb életet és emek a barhámnak a szerelmét, mely a gyűlöletetől is több kint okoz!

Igy írt leveleben Thiszbe.

— Epp a legjobbkor haltál meg, Thiszbe — inornogta Knémón. — Legalább magad teszel bizonyásat a sorsodról! Holttested egész történeted megfejtését a kezünkbő adja. A bosszúálló Erinniusz végighajszolt az egész földön, és megerdemelt korbácsítással ide. Egyptomba űzött, hogy én, aki ellen annyit vétkeztél, szemtanúja lehessék bűnhódésednek! Csak egyet nem érték. Mi lehetett az az újabb csel, melyre készültél? Mi célt szolgált ez a körönfönt levél? Az igazság elői ugyan megakadályozták cselszövényedt, de én még holtdobban is gyaukszom rád! Tartok tőle, hogy nincs Démainéter halála, és azok, akik ezt a hirt tudatták veled, tévűtra vezettek, te meg csak azért jöttél Egyptomba, hogy aholni szereplésed után itt folytasd a színészkdést!

— Ne légy olyan anyámasszony katonája! — ripakodott rá Theagénész. — Mit félsz árnyékotól és szellmektől? Talán csak nem mondod azt, hogy még engem, az én szememet is elvakította valami varázslattal, hiszen nekem igazán semmi szerepcím az egész színjátszásban! Tény és való, hogy Thiszbe itt fekszik holtan. Ecföl ne legyenek kéréséid. Inkább azt mond meg, ki lehet a jótevőd, aki megölte, meg hogy mikép-

pen és mikor jutott be ide Thiszbe? Ez az, amit semmiképpen sem tudok megfejteni!

— A gyilkos nem lphet más, mint Thiumisz — jegyezte meg Knémón. — Bizonyíték rá ez a kard, melyet a holttest mellett találtunk. Kétségtelenül az övé, megismernem gyönyörű, sast mintázó elefánticsont markolatairól. A többi előttük is rejtejt. Nem is sejted — faggatta Theagénész —, mikor és miért hajtotta végre a gyilkosságot?

— Honnan tudhatnám? ... felelt Knémón. — Ez a barlang nem ajándékozza meg az embert jóstehetésggel! A szöbcséd szerint csak azok lesznek károlék, akik Púthó szentélyébe lépnek be, vagy Trophóniosz barlangjába szállnak alá...

— O, jaj, Púthó, ó, jaj, Delphoi! — kállott fel egyszerre Theagénész és Kharikleia panaszos hangon, könnybe lábadt szemmel.

Knémónnak torkánakadt a szó. Megfoghatatlan volt számára, miért érinti őket ilyen mélyen Delphoi névéték említése...

— Ez történt vélük. De milett Thermuthisszal, Thiumisz fegyverhordozójával, aki a csatában megszembesült, és partra úszott?

Thermuthisz az éj leszállta után ép bárkát talált a tavan hányszéű roncsok között, belevetette magát, és gyors evcőcsapásokkal indult el a sziget felé, Thiszbehez. Thiszbe ugyanis Thermuthisz foglya volt: néhány napja rabolta Nausziklesztől, aki éppen azon a hegysoroson kelt át a lányaival, ahol ő által icasban. Mikor az ellenség rátörött a mozsár lakóira, és megkezdődött a harc, Thiumisz elküldte, hogy hajron a kutyájára élé egy áldozati állatot, ő azonban Thermuthisz mentre ki a csata színhelyéről. Hogy magának őrizze meg a lányt, titkon bocsátásra a barlangba, de izgatottságában és sietségeiben közvetlenül a bejárat mellett hagyta foglyát. Thiszbe ott maradt a barlang szájánál, ahová vezetett, moccannisen mint a félélményes sötétben, s különben sem ismerte a belső teremhez vezető járatokat. Így akadhatott rá Thiumisz, így ölliette meg — Kharikleia helyett.

Hozzá igyekezett most Thermuthisz, abban a szent meggyőződésben, hogy sikerült megóvnia az öldölkö harc szörnyűségétől.

Mihelyt csónakja a szigethez ért, rohanvárt indult a kutyahök felé. A kutyahök helyét pernye borította, s csak nehezen találta meg a barlang köbejárát. Meggyűjtött néhány szál nádat, melyet a tűz nem hamvasztott el, és leereszkedett a mélybe.

— Thisbér, Thisbér! — hívogatta a lányt.

Más görög szót nem ismert. Egyesre felgedezte a lány holttestét. Megkövülten állt sokáig, s csak jó idő múlva eszmélt rá, hogy a barlang mellett felöl beszélgetés tomba hangjai hallatszanak. (Nem csoda: Theagenész és Knémón még minden vitatkoztról együttállt.) Thermuthisz úgy vélte, hogy Thisbér gyilkosai vannak ott, de nem tudott dönteni, mit tegyen. Ingerekény rablótermészeté és barbár szerveldélyessége, melyet ezúttal szerelmesének elvezetése is fokozott, arra öszönökítette, hogy azonban licsapjon a vétít rettesekre. Pajzs és kardja azonban nem volt, ezért kénytelen-kellettlen nyugalmat crózakolt magára. Jobb is lesz — gondolta —, ha nem közelöldik hozzájuk mindenjárt ellenségeknt, hanem majd akkor áll rajtuk bosszút, amikor már van fegyvere. Ilyen gondolatokkal lépett Theagenész elő, de vadul és fenyegetően körbejáró pillantásai elárulták, ilke rejtejt szándékát. Mindhárom meglepetten fordultak a ruhálatlan, sebessült férfi felé, akinek szemében a bosszú titze lángolt. Kharikleia visszahúzódott a barlang mélyébe. Erré intette az óvatosság, és föleg a szűzi szemérem, melyet mélyen sértett a jövevény otromba meztelenisége. Knémón is hátrált néhány lépést. Ráismert Thermuthiszra: attól tartott, hogy valami szörnyűséget forgat a fejében, különben nem toppant volna elébük ilyen váratlanul. Theagenész nem ijesztette meg, inkább felbőszítette Thermuthisz megjelenésére. Kirántotta kardját, hogy az első gyanús mozdulatra árdoítse.

— Allj — kiáltotta —, vagy a halál fia vagy! Így is csak

nem bizonyosodtam meg arról, hogy rossz szándékkal vagy irántunk!

Thermuthisz térdre rogyott Theagenész előtt, és könyörögte fogta a dolgot. Rablóterüészet ugyan tiltakozott ez ellen, de szorult helyzetében nem tcheltött másként. Knémont igyekszett megnyerni szószolójának, s egyre azt bizonygatta: megrédemeli, hogy életben hagyják.

— Mit vétem ellenetek? — kiáltotta. — Nem voltam-e mind a mai napig barátok! Hát nem a barátaim közé jöttem? Knémónnak megesett a szíve rajta. Odalépett Thermuthisz-hoz, aki még most is könyörögve ölelte át Thagenész térdét, és rászolt, hogy alljon fel. Azról neki szorgazza a kérdést: hol van Thisamisz? Thermuthisz elnöcsítette, hogyan csapott össze a rám-dókkal, hogyan rontott az ellenséges hajók sűrűjébe, nem kímélve sem őket, sem saját magát, és hogyan ölt meg mindenkit, aki csak a közelébe került. Szerencsére — fülzé hozzá — az ellenséges harcosok szigorú parancsot kaptak, hogy kíméljék Thisamiszt, s ez a parancs őt is megoltalmazta. Végül bevallotta, hogy a vezér sorsáról semmit sem tud. Ő sebesültön partra üszött, és most Thisbérre jött a barlangba. A három görög nyomban megkerdezte tőle, miért keresi a lányt, mi köze van hozzá, és miként került birtokába? Thermuthisz erre is megfelelt. Elmondta, hogy kerestekdőktől rabolta el, őrijöngő szerelemre lobbant iránta, s egész idő alatt magánál tartotta elrejvre; az ellenség rajtaütés után a barlangba vezetve, de az imént holtan látta viszont. Meggyilkolták ismeretlen tettesek, akiknek nagyon szeretne a szeme közé nézni, hogy megtudhassa tettük okait is . . .

— Thisamisz a gyilkos! — vágott közbe hirtelen Knémón, mert szükséget érezte, hogy a gyanyút elhárítsa magáról. Bizonyítékul mindenjárt neg is mutatta neki a holttest mellett talált kardot, melyről még most is csepegett a vér, s párolgó pengéje tanúsította, hogy a gyilkosságot nemrég követtek el. Thermuthisznek elég volt egy pillantást vennie rá, azonnal fel-

ismerette Thiamisz fegyverét. Mély, fájdalmas sóhaj tört ki melléből. Tanáctalanul állt a történtekkel szemben, s szinte magatartással, néman botorkált a barlang bejáratához, ahol a holttest feküdt. Lerogyott, nincs fejt a halott kebléről szorította.

— Ó, Thiszbé, Thiszbé — suttogta.

Mást nem is tudott mondani fájdalmában. Lassanként már csak egy-egy alig érthető szótágrát dadvonta a leány nevének,

hol újra felnéztek, hogy egy-egy mélyből előtörő, keserves

sóhajjal könnyítsenek gyötremlékeken. Addig-addig, míg Knémón végigfeküdt a földön, Theagenész egy sziklának vetette a háttát, Khariklia pedig szorosan hozzá simult. Egyideig küzdötték az elhalászosdó álon ellen, mert szerettek volna megbeszélni, mielővők legyenek. A csügegedés és az árvészelt megpróbáltatások azonban megtörtek erekjüköt. Akár akarták, akár nem, engedelmeskedniük kellett a természet követelésének: a sok megrázó élőlény mindenárumukat édes álomba ringatta. Így hat a test kimerültsége néha a lélekre is.

Alig aludhattak el, épphenhogy kismulhatott a szempallájuk,

mikor Kharikliát álonkép lopít meg. Egy torzomborz hajú,

bacesett szemű férfi tünt fel előtte. Kézről csipőgött a vér,

kardjával feléje sújott, és kiszúrta a jobb szemét. Khariklia felsikoltott:

— Megvakítottak, Theagenész!

A lány segélykiáltására Theagenész felriadt szendergécséből,

és olyan részvéttel ölte át szcrelmesét, mintha vele együtt

álmodott volna. Khariklia az arcához kapott, és kutatva simította végig elveszettnek hitt szemet. Így derült ki, hogy csak rosszat álmodott.

— Álom volt — mondta. — Nyugodj meg, Theagenészem, nincs semmi bajom!

Theagenész megkönyebbültén sőhajtott fel.

— Milyen szerencse, hogy épen vagyog az a két nap sugaras szemed! Mondd, mi történt? Mi féllemlített meg ennyire?

— Egy vakmerő gonosztető jelent meg álmomban — mesélt Khariklia. — Még a te legyőzhetetlen erőd sem rettentette vissza. Rán rontott, s miáltatt a fejem itt nyugodott a térdelen, karcjával jobb szemembe szúrt. Jai, Theagenész, bárcsak ne álom, hanem valóság lenne minden!

— Egy szót se többet! — vágot्�tközbe Theagenész. — Hogy beszélhetsz így?

— Sokkal jobb lenne — cróstítette Khariklia —, ha elvezetném a fél szememet, és nem kellene a te életedért aggódnom. Nagyon félek, hogy rád vonatkozik az álom, rád, akit szemem fényének, életremiek és mindenemnek tartok!

— Ne törődj velle — szólt közbe most Knémón, aki Khariklia cső kiáltására maga is felébredt, és mindenent hallott. — Szemrem más képpen kell magyarázn az álmot. Mondd, énnek a szücid?

— Igen — felelte Khariklia. — De mi következik ebből? — Az, hogy meghalt az édesapád — hidd el nekem! Hogy miért gondolom ezt? Mindjárt megmagyarázom! Közstudomású dolog: a szíleinik hoznak minket a világra, nekik köszönhetjük, hogy részesülünk a fényben. Hát nem természetes, hogy álmankban apákat és anyáinkat a szempár jelképezi, az a szerv, mely érzékel a fényt és megismeri a látható világgal!

— Így is súlyos csapás érte — válaszolt Khariklia —, mégis inkább bezlegyemigaz, mint a másik. Bárcsak a te jóstudományod bizonyultna jobbnak, és rólam derülne ki, hogy tévedtem!

— Meglásd — erősködött Knémón —, nekem lesz igazam!

Igen Ám, de mi a szó szoros értelmében almodozunk, álmainkat és rémlátomásainkat elemezgetjük, azzal meg egyáltalán nem tördünk, hogy veltünk mi történék. Pedig megbeszélésre csak addig van időnk, míg ez az egyiptomi — Thermuthiszra gon-dolok — nincs köztünk, hanem rajatva élesztgött halott szelme cét.

— Igazad van, Krémón — helyeset! Thagenez. — Isten kildött utunkba téged, isten tett báorsunk társáv! Először te mondd el tervedet, hiszen te ismered a vidéket és az ország lakosainak nyelvét. Mi ketten különben is inkábbban tudnánk eldöntení, mi a teendő, mert mélyebbre sülyctűink szervesen hullámcapásai között.

Knémón egy ideig gondolataiba merült.
— Bajos lenne azt eldöntení, Thagenez, melyikünk a szerencsétlenebb — válasolta arzáni. — Rám is elég szenvédést mért az isten. De ha azért kérdeztek az én véleményemet először, mert idősebb vagyok, hát figyeljetek. A sziget teljesen elhagyatott. Rajtunk kívül nincs itt egy lelk sem. Aranyat, ezüstöt és ruhákat garnadával találhatunk, mert Thüamisz és társai ebben a barlangban halmozták fel azt a rengteg érteket, amit töltek és másoktól raboltak el. Kenyer és élelmiszer viszont, egy harapás nem sok, annyi sem maradt! Ha nem mozdulunk innen, vagy éhen pusztulunk, vagy leneszároznak. Elégre az ellenség újra támadhat, és rajtunk üthetnek korábbi gazdáink is. Csak az kell, hogy meint összeverődjenek: minden napjuk, hol a zsákmány rejték hleye, bármikor visszaterhetnek kincsekért. Akkor aztán biztos halál várunk, ha pedig — tegyük fel — mégis megkégyelmeznek, a legdurvábban ámódban lesz részünk. Ez a pásztornépség mindig becstelen fajzat volt, s most még becstelenebb, mint valaha, mert nincs velük a vezér, aki féltelességiüknek nemileg gárat tudott venni. Hogy mit kell tennünk? Menjünk innen! Kelepce és börtön számunkra a szolgálat: meneküljünk! Előbb azonban el kellene küldeniük valahogy Thermuthiszt. Talán kerjük meg, hogy tudakozójéj,

probáljon értesüléseket szerezni Thüamisz sorsáról. Minéljárt sokkal könnyebb lenne meghányunk-vetniink a teendőket, és könnyebben láthatnánk hozzá a terv végrehajtásához. Különben is jobb, ha lecrázunk magunkról ezt a fickót: megbízhatlan és ingérkény, mint minden rabló, ráadásul gyanakszik is Thiszbe miatt, és nyilván csak a kedvező alkalomra les, hogy tárunk támadjon.

— Thagenezsz és Kharkleia helyeselt Knémón javaslatát. Úgy döntötték, hogy elhelyezzék magukat. Mivel már hajnalodott, elindultak a barlang bejáratához, folébresztették a mély álomba merült Thermuthiszt, és megbeszélésük taralmából közölték vele annyit, amennyit feltételeül tudtua kellett. A hiszkeny rabló hamar kötölnék ált. Egy üregbe helyezték Thiszbe testét, és föld helyett a kuryhók hamujával takarták be. Úgy tettek elger jambor kétéleségüknek, ahogyan a körülmenyek megengedék: a szokásos síri ajándékok helyett könnyccikkel és fajdalmas sőhajtsaikkal adóztak a halottnak. Mikor ez megötönt, terükhöz hivén újra küldekk Thermuthiszt. De arablö néhány lépés után megfordult, és kijelentette, hogy nem megugyedül; vállalkozása tengernyi veszélyel jár, s ő csak akkor teszi kockára az életét, ha Knémón is elkerüli. Theagenezz azonban észrevette, hogy Knémón megréttent. Mikor az egyiptomi szavait görögöre fordította neki, még a hangjában is ott bujkált a félelem.

— Valahányszor tanácsot kell adnod — mondta Theagenezz megrovó hangon —, nagyon határozott tudsz lenni, ha viszont tettekre kerül a sor, tüsstent iradba száll a bátorágot. Ezt a tulajdonoságot már előzőleg is megfigyeltem, de soha olyan világosan, mint most. Szédd össze magadat, mutasd meg, hogy ferfi vagy! Pillanattyilag nem tethetünk mást, teljesenünk kell kívánságát, nhogyan szökési tervünkkel valahogyan neszézt vegye. Menj vele egy darabon! Igazán nem kockázatossz semmit, ha egypti haladsz egy fegyvertelen emberrrel. Ott a kard a kezeden, és állig fel vagy fegyverkezve! Az első adandó alkalmam!

hagyd faktépnél, és csatlakozz hozzánk egy előre megbeszélt helyen. Ha jónak lárod, állapodunk meg, hogy valamelyik közeli és békés életű faluban találkozzunk. Te bizonyára ismersz illet.

Knémón igazat adott Theagenésznek. Találkozóhelyüi egy Khemmisz nevű, gazdag és népes falut jelölt meg, melyet a Nilus partján, egy magaslaton építettek azért, hogy a pásztorok támását könnyebben el lehessen hárítani. Hozzattérte azt is, hogy a falu kis hiján öt óra járásra van a mocsár szélétől, s hogy haladjanak csak mindenig egyenesen dél felé.

— Az bizony nehéz lesz Kharikleia miatt — töprengett Theagenész. ... Nem szokta meg a hosszú gyalogást. De azért nekiindulunk; majd koldusnak alacázunk magunkat, afféle szerencsétlen bujdosónak, aki kéregetéssel szerzi meg a betevő falatot.

— Zesusra mondomb, kitűnő ötlet — tréfált Knémón. — Szentígy, hogy nagyon torz a kilsőrk, különösen Khariklejé. Hiszen nemrég vesztette el a fél szemet! Mondhatom, inkább olyan vándorokra hasonlíthatok, akik nem egy darab kenyert, hanem kardokat és üstököt akarnak koldulni ...

Theagenész és Kharikleia ajkán gyenge, kényszeredett mosoly futott végig a szavakra. Búcsúzóval pccsételek meg az egységet, és az isteneket hívtauk tannak, hogy csak végszik segében válnak el egymástól. Aztán úgy cselekedtek, ahogy tervezük kívánta.

Knémón és Thermuthisz napfelkeltekor átkeltek a mocsár vizén, és egy hatlanmas erő közt, stíri bozótban törik utat. Knémón nyomatékos parancsra Thermuthisz haladt az élen. Azzal érvelt, hogy ő isméri ezt az útban vadont, azért bizzá rá a vezetést. Valójában inkább a saját biztonságát tartotta szem előtt, és már most azon munkálkodott, hogy később észrevétele nél elillanhasson. Egy idő múlva Juhuyákra bukkantak. A pásztorok szétfutottak előlük, elrejtőztek az erő sűrűjében. Knémón és Thermuthisz levágtrák az egyik vezetőről, és hozzá láttak, hogy a pásztorok tüzhelyén megsüssék. Be sem várta,

míg a hús kelőképpen átsült, márás nekiestek, amilyira sarkallta őket az éhség. Mihelyt a tűz egy-egy húsdarabot úgy-ahogy megpróbolt, farkasok vagy sakálok módjára molhán felhaboztak. Olyan haralmas harapásokkal falták a félgy sűlt pecsenyet, hogy kétoldalt az arcukon végecsurgott a birkáver ... Mikor már torkig laktak, tejjel öblíteték le a lakomát, és megint neki-vágrák az útmak. Alkonyat tájban éppen egy magaslatról oldalan van az a falu, ahol a fogásba esett Thüamisz őrzik, ha ugyan el, és nem végeztek ki.

Knémón hirtelen arról kezdtett panaszodni, hogy elrontotta a gyomrát a sok birkastílt, a tejjel még crős hasmenést kapott. Megkérte Thermuthiszt, menjen csak előre, ő rövidesen csatlakozik hozzá megint. Lemaradt egyszer, lemaradt kétszer, háromszor. Lassanként sikerült elhinnie, hogy igazat mond, s utoljára már azt is megijegyezte, hogy bizony csak nehezen tudja beérni. Mikor az egypromi gyanakvását teljesen elhalatta, végleg lemaradt tőle, és hanyatt-homlok futott le a dombról, heleytve magát a legsűrűbb bozótha.

Thermuthisz közben felért a magaslat terejére, és egy kövön pihent meg. Várta, hogy leszálljon az esti szürkület; úgy egyeztek meg, hogy este belopakodnak a faluba, és megkezdiék a utakozódást Thiamisz után. De más miatt is türelmetlenül leste, mikor érkezik meg Knémón: bosszútervet fűözött ki ellen, mert nem tudott szabadulni a gyanakvó gondolatrol, hogy Thiszbét Knémón ölte meg. Azt tervezte, hogy előbb vele végez, aztán Theagenézzen és Kharikcián tölti ki harcát. Knémón azonban nem került elő, pedig lassankint késő éjszakalett. Thermuthisz szemére ólmós áhom nehezedett, életének utolsó alma: alvás közben megrima egy méngeskígyó. A Moirák rendelcséből olyan halál jutott osztályrészük, melyet élete és jellem alapján megírdemelt.

Mi történt czalalt Knémónnal?

Miután faképnél hagyta Thermuthiszt, meg sem állt, csak futott, futott, míg az egyre sűrűsödő esti sötétség meg nem akadályozza a továbbjutásban. Gyorsan elhagyta ott, ahol az éjszaka meglepke, és annyi falerelet halmozott magára, amennyit hirtelenjében össze tudott kaparni. Az ő nagy részét még rejtek helyén lapulva is álmatain remíltben töltötte. minden zajban, a szél zúgásában, a lombok susogásában a közelédő Thermuthisz vette felédezni. Csak időnként, és akkor is legfeljebb néhány perce nyonta el az álom. És még almában is mit látott? Azt, hogy menekül, minden pillanatban hátrafordul, és képrzetbeli üldözötjét kuraítja szemével. Szeregett volna aludni, de folyton azért fohászkodott, hogy várga ne teljesítjen, mint álmai sokkal felülmetszébbek voltak, mint a valóság. Az éjszakát is szinte személyes elkölnégenek tekintette: úgy tűnt neki, hogy jóval hosszabbra nyúlik a megszokottnál. Ujjongó örömmel köszöntötte a reggelt, s első dolga volt leválni hosszan lelógó haját. A „pásztorok” között megnövészetté, hogy külseje a rablókéhoz hasonlitszon, de most már nem akart visszatérni, vagy gyanakvást kelteni azokban, akikkel útján összeakadt. A „pásztorok” többek között azért látszanak annyira felelmetsések-

nek, mert hajuk egészben a szemükbe lóg, és járás közben a válukat verdesi. Jól tudják, hogy a hosszú haj csak a szerelmeseket szépít meg, a rablók külsejét zordabbá teszi... .

Knémón addig nyírta a haját, míg torzonborz rablóból ápolt külsejű fiatalemberre változott, aztán sietve elindult Khennisz felé, ahogyan Theagenéssel megbeszéltek. Már közleddet a Nílushoz, épben át akart kelni a faluba, mikor egy aggastyára lett figyelmes. Az ismertetőn a parton járkált, közvetlenül a folyó mellett. Újra meg újra ugyanazt a pártszakaszt járta végig, oda, vissza, mintha a hullámokkal beszélgetne. Hosszú hófejű haja párra valott, állat sűrű, tiszszelctet páracsoló szakál fedte, mely egészben övíg ért. Köpenye és egész ruházata görögnek mutatott. Knémón megállt és várta. Az aggastyán jó egynéhány szor megtette szokott útját, de szemlátomást nem vette észre, hogy Knémón ott van a közelében. Valami nagyon erősen foglalkoztattna, mert teljesen a gondolataiba mentült. Knémón elébe lépett, és üdvözlesül — görög nyelven — minden jó! Kívánt neki. Az idegen azt feltele, hogy ő ugyan semmi jó nem érheti, ezt már sorsa így intézte. Knémón nagyon nézett.

— Görög vagy, atyám? — kérdezte.
— Nem vagyok görög — haugzott a válasz —, hanem egyiptomi, ennek a földnek született.

Akkor mit jelentsen görög ruházatod?

Balszerencsén adta rám ezt a díszes öltözéket. Knémón elcsodálkozott, hogy valaki a balszerecséje miatt őt díszes ruhát, és minden megkérdezte, nem tudhatna meg bővebbet a balszerecsé okairól.

— Trója minden szemedését el kellene akkor mesélnem válaszolta az ag. — A gyötrelnék tengcrét keltenéd életre, végét nem érme beszámolóm. De te, hová igyekszel és honnan jössz? Hogyan kerülél görög lécdrc Egyiptomba?
— Füresz — jegyezte meg Knémón. — Először én kérdeztem, és te mégsem akarsz elárulni magadról scmit. Mi jogon érdeklődök hát az én kilétem felől?

Nos, nem bánom, ha már aunyira kíváncsi vagy történetemre! Hiszen görög vagy — én legalább annak nézlek —, és alighanem téged is valamiféle balsors kényszerít, hogy valódi énédet elrejtsd. Nekem is nagy megkönyebbítést jelentene, ha egyszer minden elmeleselhetnék. Ha te nem jössz, a nádasnak panaszoktól vohna ki magam, mint a mesebeli borbely! Most pedig gyere, menjünk innen a Nilus partjára! Ilyen helyen nem valami érvezet véngálhatni egy meglichezősen terjedelmes előbeszélést. Dél van, perzel a nap! Hacsak valami sürgős tennivaló nem tartózat, kcljunk át a faluba. Látod, nem messze, a túlsó parton fekszik. Vendégüllátálatk, bár nem saját házamba, hanem egy derék kerestekdönél, aki könyörgésenre otthonába fogadott. Ott azról meghallod mindazt, amire aunyira kíváncsi vagy, és te is elmondhatod a magad sorait.

— Indulunk — helyesít Knémón. — Nékem egyébként is feltétlenül át kell jutnom a faluba. Néhány barátommal abban állapodtam meg, hogy Khenmiszben várak rájuk.

Mindketten bárkába szálltak. A partok mellett egész sereg csónakos áltott készenlében, hogy némi fizérsegért a két part között ide-oda szállítsa az utasokat. Hamarosan át is jutottak a faluba. Mikor az aggasztan szállásához érték, a ház ura éppen nem volt otthon, eladtósorban levő leánya és a szolgáló lányok azonban mindenkitőjüköt a lehető legnagyobb szívűcésséggel fogadrák. Úgy bántak a házukban időzött agastyrámnal — nyilván a gazda utszására —, minden átyuk lett volna. Az egyik lemosta porlepte lábat és combjait, a másik elkészítette fokhelyét, és gondoskodott rólá, hogy kényelmes, puha fekvés esékk rajta, a harmadik egy kancsó vizet hozott, és meggyújtotta a tüzet, a negyedik asztalkát helyezett előbe, mely roskadozott a búzakenyertől és a legkülnöfélébb gyümölcsökötől ...

Az ember szinte azt képzéhné, aryám, hogy a vendégeket oltalmazó Zcusz palotájába került! — álmellekődött Knémón. ... Szívélyesebb már nem is lehetne a fogadatás. Mindenkiből csak úgy sugárzik jóakarat!

Ha nem is Zeusz, mindenre olyan férfi vendégei vannak — válaszolt az agg —, aki mélységesen tisztei Zcusz, a vendégek és segítségért könyörgő szerecsetlenek védőistencét. Az ő élet is csupa vándorlás, fiam. Kereskedés a kenyeré, sok várost, sok nép szokásait és eszcerázsát volt alkalma megismerni. Nyilván ez az oka, hogyannyi idegen után engem is befogadott a házába minap, amikor bolyongásomban erre vettődttem.

— Miféle bolyongásról beszélez, ayám?

— Rablók kezébe kerültek a gyermekem. Tudom, kik a bűnösök, de telhetetlen vagyok velük szemben. Most ott bolyongok az emberrablás színhelyének könyékén, balsorosomhoz fájdalmas séhajtásaim szolgáltatják a kísérőzenét. Úgy teszek, mint a nádár, ha kígyó pusztítja el a fészket, és szeme látta rá falja fel fiókait! Közelében nem mer, de menekülni sem akar, mert szilági szeretere még a félelem küzd benne: csak fájdalmas vijoggal keríng fészke körül, ahol ellenség tanýzik, és anyai szívének panaszos könyörgésével ostronmolja — hasztalan! — azt a filét, melytől a természet megragadta a szélsőség és irgalom adományát ...

— Mondd — vágott közbe Knémón —, mikor és hogyan kerültél ebbe a kértegbetű helyzetbe?

— Majd később — felelte az agg. — Most itt az ideje, hogy hasunkról is gondoskodunk. Találóan beszél Homérosz „átkotott has”-ról, mert mindenhez csak annak kielégítése után lehet hozzáfogni ... Előbb azonban áldozzunk az istencknek az egyiptomi hölgsek szokása szerint. Ezt az előrőst nem szegem meg semmi áron. Bármiyen nagy sznevédés érjen is, arra mindenig emlékezni fogok, mivel tartozom az istencknek.

A kancsóból tisztta vizet öntött a padlóra, mertez volt egyetlen itala.

Áldozatot mutatok be nekik, hazám istenek, és nektek, görög istenek, különös körben pedig nekéd, delphoi Apollón! És áldozatom nektek is széj, gyönyörű és nemes lelkű gyermekim. Benneteket is az istenek közé sorollak.

Azzal sírva fükkadt, mintha könnyeit akarta volna második aldozatként nekik ajánlani. Knémón valósággal megdermedt a két név hallatára, s amulva menté végig az agg egyiptomonit.

— Mit mondasz? Theagenész és Kharikleia a gyermekeid?

— Igen, a gyermekem — válaszolt az —, ha nem is a vérnek az istenek. Szerencsés és örvendetes vélétlen fölytan adták őket kétőlüköt gyermekemnek, szerectem melege pótolta a vér kötelékét. Ezért tarthattak és nevezhettek atyuknak . . . Mondd, te hol ismerted még őket?

— Nemcsak megismérkedtem velük — válaszolt Knémón —, hanem jó hírt is hezök róluk: mindenkoron épekk, egészgesek! — Ó, Apollón, és ti, istenek — ujjongott az agg. — Hol vannak? Hol? Áruld el, és megmentőnnék, sőt istennék foglak tartani!

— Mi lesz a jutalmam? — mosolygott Knémón,

— Egyelőre csak a háláni, gondolkodó ember számára a legbecsesebb ajándék, amit baráti szívtől kaphat. Nem egy emberről tudok, aki ezt az adományt drága kincsként rejtja a szíve mélyébe. Persze ha visszatérök szülővárosomba, vagyonomból is juttatok nekem, amennyit csak akarsz. És az istenek tudomra adták, hogy nemsokára haraték!

— Nagyon távoli és bizonytalau, amit ígérsz — tréfált Knémón. — Igazán lenne mibőlleróni tartozásodat, mégpedig most, azonnal!

— Akkor bát mondd meg bátran, kátsz-e írt valamit, amire

kielégíthetlek. Kész vagyok odaadni akár testem egy darabját is!

— Dehogy kívánom, hogy megcsontkisd magadat! Minden követelésmnek eleget tennél, ha elmesélnéd, honnan származnak a gyermekeid. Kik a vér szcriti szüleik? Hogyan kerültek ide? Milyen viszontagságban kellett kercsztülmenniük?

— Rendben van — válaszolt az agg. — Megláthatod, olyan ellenszolgálatot kapsz jó hírcért, ami többet ér a kincseknel is. Pedig a kincseket az emberek ugyanek nagyra tartják.

Ebből azonban együnk valamit, mert neked is huzamos ideig kell figyelned, és nekem is — micsélnem.

Nekijártak a falatozásnak. Djót, fügét, frissen szedett datolyát és más gyümölcsöket ettek. Ebből állt az aggastyán szokásos riplálka, mert semmiféle hústellel nem él. Érkezés után Knémón bort ivott, vendégelője meg vizet.

— Ugye tudsz arról, attám — készítte Knémón rövid halgalatát után —, hogy Dionúszosz kedveli a történeteket, és rajong a komédiáért? Nemihiába ittam, már is figyelemre int, és arra bujtogat, hogy követeljem tőled a megígért jutalmat. Kérlek, fogj bele már elbeszélésebbe, és mint valami színpadon, pergesd le előrem a drámát!

— Mindjárt elkezedem — ígérite az agg. — Csak azt sajáalom, hogy a derék Nauszikéisz nem lehet velünk. Annysor unszolt már, hogy beavassam műltani titkiba, de valamilyen ürügggyel mindig elodázta kérése teljesítését.

— Vajon most merre járhat? — kérdezte Knémón, amint meghallotta Nauszikéisz nevét.

— Vadászatra indult.

— Es mire vadászik?

— A legveszéchnesebb vadra — hangzott a válasz. — Emberrel! A nép ugyan pázsitornak nevezi őket, de nem pázsitoroknak, hanem rablásból élnek. Nagyon nehéz ríjuk akadni, egy moesár a tanyájuk, czertyi biányóhelyük.

— És mi a panasza ellenük Nauszikéisznek?

— Elrabolták tőle szerehmesét, egy attikai lányt, akit Thiszébenk hívott.

— Hihetetlen! — kiáltott fel Knémón, de azonnal elhallgatott megint, bár látott az arcán, hogy csak nagy erőfeszítéssel tudja palástrolni felindultságár.

— Ejnye, fiam, mi bajod? — tudakolta az aggastyán.

Knémón azonban clüütötte a kérdést:

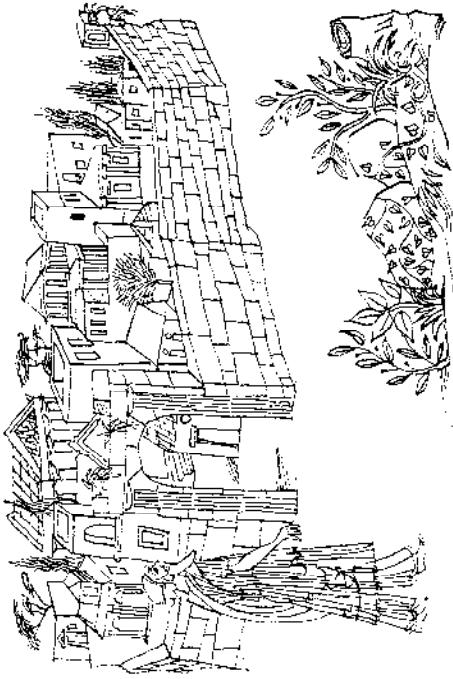
— Csak az döbbent meg, hogy volt mersze elhchez a vállalkozáshoz. Vagy talán támogatást kapott valahonnan?

Igen. Tudnod kell, barátom — magyarázott az agg — hogy itt Egyiptomban a perzsa királyt kormányzója, Oroon-datész helyettesítí, s ő ebben a faluban Mitránészt tette meg a hadiőrség parancsnokává. Nos, Nausziklézz jelentéken pénz-összeggel rávette Mitránészt, hogy egy csapat lovas és gyalogos katona elén kísérje el. Házigazdánkat nagyon felbőszítette az atikai lány elrablása. És nemcsak azért, mert szerette, vagy mert Thiszbé kítiűnen érte a lányt, zenéhez. Volt egy másik ok is, maga Nauszikléss is többször beszél rólá. Azt tervezte, hogy Etiópia királyához viszi el a lányt: a király feliségének lett volna görög udvarhölgye, fársa szórakozásban, bcsélezetben. Nauszikléss temérdekk pénzt termelt ettől az üzletről. Igazán nem csoda, hogy most, amikor a busás haszon veszélyben forog, minden követ megmozgat a lány visszaszerzésért. Erre a vállalkozásra különben én is erősen buzdítottam, azzal a rejtett gondolattal, hogy talán sikertüli megmentenie a gyermekemet is . . .

... Féle a pásztorokkal, kormányzókkal és királyokkal! — szakította meg a magyarázatot tréfálkozva Kniémón. — Most veszem csak észre, hogy már is elbcsélésed legvégre siklottál! Ennek a közjáratnak, melyet az imént pergettél le előttem, mint mindenki szokás, semmi köze Dionúszoszhöz. Kezdd el végre megégrt beszámolód! Olyan vagy, mint a mese száz arcú Próteuszsa, de lám, leplezzelek. Igaz, önmagadat nem változtatod, nem veszel fel folyton új, csalóka alakot, de az én figyelmenet örökösen el akarod terelni a tárgyról.

— Mindjárt megtudsz minden — nyugtatta meg Kniémont az agg. — Előbb azonban diólkijban elmondom az életem történetét. Ne hidd, hogy nincs csak bonyolultani akaratom elbeszéléseimet. Mindössze arra töreksem, hogy megtartsam az eseményekben a kellő sorrendet, s valamennyi összefüggéssel szírisznak hívák — ez egyébként az én nevem is. Rögebben pap voltam, nem életem azt az önuralmat, melyet egész életemen keresztül igyekeztem elérni. Egy ideig még sikertült a pap,

lottam, annak rendje és móda szerint. Miután a halál könyör-telen törvénye megfosztott élettársamról a feleségem a túlvilágba költözött, egy ideig baj nélküli, nyugalomban éltem. Megelégelett bisszkeséggel tekintetem két fiamra, aikkelő ajándékozott meg. Néhány évvel később azonban a csillagok égi körforgása, amitől sorsunk alakulása függ, felborította a boldogságomat. Kronosz a házáramra vette a baljós szemet, és minden rossza fordított. És én nem menekülnihettem meg attól, ami rám várt, hiába láttam tudományom segítségével a jövőbe. A Moirák megváltozhatatlan döntését csak kifürkészni lehet, elkerülni lehetetlen. Persz ilyen körülmények között is nyereség, ha ismerjük a jövőt, legalább nem ér oly hirtelen és oly fájdalmatnan a csapás. A nem várt balsors súlya által, fiam, többnyire össze-roppan az ember; minden könnyebbben viseljük el azt, amire lélekbén felkészülünk. Ha körülmenyeink megfelelően fordulnak rosszra, megbéníl bennünk minden ellenálló erő, ha viszont már hozzászoktunk a kikerülhetetlen jövő gondolatahoz, akkor nem veszíthetjük el a fejünket . . . Most pedig halgasd meg, mi történt velcm. Egyiptomba érkezett egy ifjúsága teljében viruló thráknő, név szerint Rhodópisz. Gyönyörű teremtés volt, Kharikleán kívül nem láttam hozzá foghatót. Honnan jött és miért, azt nem tudom, mindenkorra báj és keserűt hozott mindenhol a férfiakra, akik megszínezték. Újra során egy ízben Memphiszbe is ellátogatott, hatalmas szolgahád kíséretében. Fény és pompa övezte, a szerelem és a csabítás egész fegyvertára rendelkezésére állt. Aki találkozott vele, menthetetlenül a rab-szolgájává vált, ha akarta, ha nem: bármerre járt, buja szem-pillantsáival egykoriőre behálózott mindenkit. Gyakorta felkereste faszisz templomát is, melynek én voltam a papja. Aldozatokkal, kincsekkel éró ajándékokkal mutatta be buzzgó hódolatát az istennő előtt. Annyszor látta, hogy varázsa — szégyen-kezve valrom beneked — rám is hatni kezdet, lassan-lassan legyőzte bennem azt az önuralmat, melyet egész életemen

és nem a férfiszemével néztem őt, de végül magam sem tudtam ellenállni többé. Szervadélyes szerelem vett erőt rajjam. Most már sejtettem, hogy teljesedett az isteni jóslat: ez a nő jóvendő szemedéseinnek első állomása. Rhodópiz tulajdonképpen bábu volt a végzet kezében, vagy afféle alarc; az ő képet öltötte fel az a démoni hatalom, mely akkoriban a sorsomat irányította. Gyermekkorom óta papnák neveztek, s most eltekéltem, hogy nem hozok szégyent magasztos hivatásomra, nem szentségretenem meg az istenek hajléktát, szisz templomát. Tettben még nem véleztem — isten örizzzen meg tőle továbbra is! ... csak gondolatban és szándékban, de vétkeim így is műlő meg- torlásra várak. Lelkiismeretem ítélezőszéke előtt a számkivetést rögtön ki magamra, hogy nemtelen vágyaimért megbűnítődjelek. Szégyentől és bűntudattól porig stírba bujdostam el szülővárosomból. Fejet hajtottam a végzet parancsa előtt. Hagytam, hogy kénye-kedve szerint dobáljon, s ki akartam kerülni Rhodópiz károkozatos hatása alól is. Félel volt, barátom, hogy emészti szervadélyem, újabb és még nagyobb gyakázatomra, csak egy kicsit is növekszik ... Es mindenkelőtt és mindenkelettel a fiaim miatt menekültem el. A jövőnk az a megfoghatatlan előrejelése, melyben annyiszor részesítettek az istenek, megsígra nekem, hogy egy napon kárdal támadnak majd egymásra. Nem akartam saját szememmel látni ezt az irtózatos jelenetet — talán még a nap is a felhők mögött rejtene sugarait, ha ilyen kárvány táruina előbe. Inkább önként elhagytam szülőföldemet és az ősi házat, hogy atyai szememnek ne kelljen véginchnie gyermekem élethállharcát. Tervemből nem avattam be senkit, elhíresztem, hogy Nagy-Théba készülök, megkötöttem idősebbik fiamat, akiakkortól: éppen ott lakott anyai nagybátyjánál. Ezt a fiamat, barátom, Thiamisznek hívták.

Knémón útra összerezzen, mikor Thiamisz rövc megijtötte a fulét, de nyugalmat erőszakolt magára, hogy ne szakitsa félbe az elbeszélést.

Nem részletezem elejéről végig, fiatal barátom, hány helyen fordultam meg bolonyágoson közhöz. Ennek semmi köze sem lenne ahhoz, ami téged értekel. Utazásomnak csak egyik mozzanatáról kell tüzetesben beszámolnom. Már régén eljutott horzámnak egy görög városnak, Delphoinak a híre, rögtön róla, hogy Apollón szent városa, és a többi istent is burzgón tisztezik fiaik között. Azt is hallottam, hogy kedvelt tartózkodási helye a bőlcseknek: oda járnak elnémlik edni, mert távol fekszik a minden napjai élet zivájgó lármájától. Ezért határoztam el, hogy Delphoi ba utazom. Kercsve sem találhattam volna papi hivataloshoz megrább utazási célt, hiszen ott minden tapasztalati föld a misztériumoknak, az istenek tiszteletének van szentelve. Áthajóztam a kriszai öblön, s mihelyt hajón horgonyt vettek Kirrha kikötőjében, sietve elindultam a város felé. Aniut a kapuhoz értem, bennről egy hang ütötte meg a fülemet, kértségkívül valamelyik isten hangja. Különben is kátszott az

egész városon, hogy égi harahmak lakóhelye, fekvése és környéke is ezt bizonyította. Háttérben a Parnasszozs hatalmas tömbje emelkedik, akár valami természet adta bánya, széllőtlenkával körülbelül a várost ...

— Jól emlékszel rá ... helyeset Knémón. ... Mintha egy kissé magad is a püthói megszállottág harája alá kerülhet volna! Áryám is ílyennek írta Ic Delphoit. Az athéni nép megbizásából mint szövetségi képviselet járt ott valamikor.

“ Hát athéni vagy, fiam ?

— Igen.

— Es mi a neved :

— Knémón.

— Milyen balsors üzött ide?

— Nemcsakra megtudod, most csak folytasd elbeszélésedet.

— Már folytatom is ... válasszolt Kalaszrisz. — A városba tartottam, megcsodáltam sétányait, tereit és forrásait, elcsőrben persze a Kasztralia-forrást, amelynek vizében mindenki is fürördtem. Ezután egynest a templomba vitta az utam. Alaposan ki kellett lépnem, mert a körröltetem nyüzsgő emberek beszélgetéseihez azt vettem ki, hogy ilyen idő téjben szokott a papnő Jósohi. Beléptem a szentélybe, földre vettettem magamat, és csendben imádkozni kezdtem. Kisvártatva a Püthia ajkát a következő szavak hagyták el:

Nílus-meneti kénvér földaljí vezetett ittad erre.

Moirák-jfonta kennyú négezett elői menekülész.

Rizzádi: nem telik el sok idő, s disz füldje hazádnak

Újra hazád lesz. Légy híveim egyike most!

Mikor a jóslat elhangzott, arcrá borultam az oltár előtt, és esdekeltem Apollónhoz, legyen minden ügyemben jóakaratú partfogóm. A mellettem álló hívek csapata fennhangon dicsőítette a templom égi urát, hogy rögtön első katogatásom után megnysílakozott. Elhalmoztak szerencsétívánataikkal, és ettől

fogva tiszteletük és figyelmeségük egy percre sem szűnt meg irányomban. Nem győztek hangsúlyozni, hogy az isten megérkezésem pillanatában lívhevő és barátává fogadtat, és ez egyedülálló cset egy bizonyos spártai Lükurgusz óta. Engedélyt nyertem tőlük, hogy a templom könyezetében lakassak, sőt még azt is határozatba hozták, hogy elházasomról a városnak kcl gondoskodnia. Egyszóval minden megkaptam, amit személyszám kívánt. Jelen lehettem a szertartásokon és a kilincsféle áldozatok bemutatásánál, melyekkel az idegenek és a város lakói adónak naphosszat Apollónnak. Előfordult az is, hogy a filozófusokkal társalogtam — nem is ritkán, hiszen a püthói Apollón temploma köré szép számmal seregenek bőucskeiak. Egyetlen nagy templom, a Múzsák temploma az egész város, át meg áthatja a Múzsák vezetőjének, Apollónnak a szellemje. Elencsékolték dologról bocszégettünk. Volt, akit az érdekekkel, hogy mi, egy ptomiak, milyen szertartásokkal hódolunk hazai isteneink előtt. Megkérdeztük, mikiről részesítének Egyiptom minden vi-dekén más és más állatot ismertetni tiszteletben, és milyen legendákat mesélnek róluk. Be kellett számolnunk arról is, hogyan építették meg a piramisokat, s hogy mi a magyarázata a sírkamrák kanyargó, girbegurba útjainak ... Elég az hozzá, hogy minden egyiptomi nevezetességet tövörölhegyire végrigérdeztek tölelm, mert görög fili számára nincs nagyobb élvézet, mint Egyiptomról szóló történeteket hallgatni. Egy napon azrán a Nílusra terelődött a szó. Az egyik legtekintélyesebb filozófus az iránt érdeklődött, melyek a forrásai és honnan az a különös, a többi folyótól merőben eltérő sajátsága, hogy nyári időben árad ki. Elmoudtam neki, amit tudtam. Szent kónyveink, melyeket csak papok ismerhetnek és forgathatnak, nagyon sok mindenre megnájtottak a folyóval kapcsolatban. Mindenek előtt elmagyaráztam, hogy a Nílus Libia legdélibb részén, Etiópia legyei között ered, a keleti és déli földő hatarán. Nyári áradásának nem az az oka, hogy a sodrával szembe fújó őszaki szél feluzzasztja a vizét. Bár egyesek így gondolják, az igazság

az, hogy ugyanezek a szelék a nyári napforduló időjén északi irányból dél felé hajtják az csőfelfőket. Erreük olyan nagy, hogy minden felhő a forró égőv alatt halmozódik fel. Tovább nem sodródnak, mert a fűzőinek czen a vidéken rekkenő hőség uralik; a felhőkben felgyűlött és összesűrűsödött víztartalom, a meleg hatására hirtelen párologni kezd, hatalmas felhőszakadás keletkezik — ez okozza a Nilus nyári áradásait. A folyó annyira megyuzzad, hogy végül már megszűnik folyó lenni, kilép medréből, és tengerként árasztja el Egyiptomot. A lassan továbbhúzó gyöngyhullámok termékenyítik meg az ország földjét. A Nilus vize nagyszerű ítal is, mert csőrűből származik. Hőmérséklete is a legmagasabb; már nem olyan forró, mint a forrásvidéken, de még langos, sokat megőrzött a déli égővel melegből. Emiatt a Nilus a föld egyetlen folyama, mely nem bocsát ki magából hűvös párákat. Pedig szükségesképpen így lenne, ha áradását valamitőle hőolvadás idézné elő, mint azt néhány igen tekintélyes görög bőlc feltelezte ... Nos, ilyen és hasonló gondolatokat fejtégettem előttük, mikor egyik jó barátom, Apollón papja, név szerint Kharikléz, egyszer csak közbeszél:

— Tökéletesen igazad van! Nekem is pontosan ugyancsak a véleményem. Hozzád hasonlóan nyilatkoztak a Nilus papjai is Katadupa városában.

— Hát ott is megfordultál, Kharikléz?

— Igen, bölcs Kalaszrisz.

— És mi széi vitt arrafelé?

— Csárdádi balszerencse miatt indultam útnak — válaszolt Kharikléz ..., ami azrán családi örömiök forrása lett.

Mikor észrevette, melykorát nézék furcsán ellentmondó nyilatkozatán, sictve hozzáötötte:

— Egy cseppet sem csodálkoznál, ha megrudnád, hogy s mint történt a dolog. Szívesen elmondom, amikor csak körvéd tartja.

— Márás kezdheted — fogtam a szaván Khariklézszt. ... Ha lehet, most mindenjárt hallani szeretnémm.

— Rendben van — egyezzett bele Kharikléz.
Kérésére a köriállók magunkra hagyta, sőnyomban hozzá-
fogott elbeszéléshez.

Ahol is szívesebben beszéltek nekkel történeteiről, mert már magam is régen szerettem volna, ha meghallgatod. Te talán segíthetsz rajtam! Tudnod kell, Kalaszrisz, hogy a házasságom hosszú ideig gyermekkien maradt. Nagy sokára aztán, hajlott koromban, Apollón buzgó könyörögésére cgy leány atyájával, de felreérthetetlenül kinyilvánította, hogy gyermeckem nem sok örömet és boldogságot fog nekem okozni. Mikor elacélisorba jutott, a számos körül kiválasztottam számára azt, akit a legmegnyerőbbnek ítélem, és feljhez adtam hozzá. Szerencsétlen leányom épben a mászéjszakáján halt meg, völgyéne karjaiban: leégett a nárszobájuk. Hogy villámcsapástól-c vagy az embéri gondatlanság miatt — ki tudná megmondani? A vidám mennyegzői dalt a halottsratró énck bánatos hangjai változtak fel. Halászobájából egyenesen a sírjához kísértük leányomat, s a halotti máglyát ugyanazokkal a fályikkal lobbantottuk kiangra, melyeknek fénye az inincet még az esküvői szertartásnál világított ... Az égi hatalmak egy másikkal teteztek ezt a tragikus csapást: hamarosan meghalt leányom anyja is. Nem tudta tisztelni gyermekkink elvésztséét. Én is elviselhetetlennek éreztem az istenekről rám mélt szenvédés súlyát, és csak azért nem vettem véget életemnek, mert pap vagyok, és hittel vallom, hogy az öngyilkosság bűn. Inkább elhagytam kietlen, elárult otthonomat. Régi igazság: azzal boríthatunk legkönynebben értylat a gyötörő műltra, hanem látnak színevédéseink színhelyét, s így lelkünkben lassan elhalványulhat a visszaemlékezés. Sok országot bentáztam bolyongásain során. Végül eljutottam hazádbba, Egyiptomba is, egészen Karadupaig, ahol a Nilus vizesséit akartam megnézni. Most már tudod, barátom, miért kerültem abba a városba. Valamit azonban szeretnék még elmesélni, és az igazat megvalva, cz lesz egész történetem lényege.

Nos, egy napon bent kószáltam a városban. Ráterősen bandultam, bevásároltam egyet-mást, főleg olyan árucikkeket, melyekhez Helkészben nincs hozzájutni. Már készülököttem a haza-terésre, mert az utazásokkal elköltöttdiény hírére felfaltnamat.

Egyeszer csak odalépett horzáram egy ismerton, fekete bőrű fejfi. Csak nemrég lépte át a férfikor kisszőbét; kiliseje tekin-télyes emberek mutatta, szeméből sugárzott az értelem. Tört görögsgéggel üdvözölt, és azt mondta, szeretné velem négy-szemközt beszélni. Mikor készségesen belcgeztem, az egyik közeli templombra vezetett.

— Láttam ... kezdte —, hogy indiai, etiópiai és egyiptomi növényeket és gyökereket vásároltál. Ha valódiit akarsz beszerezni, és nem holmi hamisítványokat, készséggel szolgálhatok velük.

— Köszönöm — válaszoltam. — Lássuk, milyen a portékád! ... Mindjárt. Csak arra kérlek, ne légy szúkmárká a vásárnál. — Te pedig ígerd meg — vágtam vissza —, hogy nem addod métegrágyán az árudat!

Ruhája redői közül egy zacsikót húzott elő, és átadta nekem. Teljes-telje volt szébbnél szébb drágakövekkel! Akadrák benne vakinó fehér, hibátlan gömb alakú gyöngyök, melyek nagysága egy kiscsibb diócéval vetekedett. Mellétrük az olajosan sima, átetsző smaragdok a tavaszi búzavetés üde zöldjét idézik. És minden gyönyörű színben villázott a sok zafir! Akár a tenger a magasba törő sziklaszítek lábánál, ahol lágyan hullámzik, és a mélyben ibolyaszín csillogást kap... Mindez káprázatos, ezerszinű ragyogásba olvadt bámuló szemeim előtt.

— Más vevőt kell keresned, barátom — mondtam a kincsek káttán. — Drágakövíd közül egyedenegy is többet ér, mint az én egész vagyonom!

— Ha megvenni nem is tudsz egypti sci, ajándékba még mindig elfogadhatod!

— Valóban, ajándékot elfogadhatok. Csak azt szerethném tudni, miért gúnyolsz?

Hicsmiről szó sincs — igyekezett megnyugtatni. — Kombolyan beszélök. Ennek a templomnak az istenére cskuszöm, hogy az egész kincset oddadom, ha hajlandó vagy egy másik ajándékot is átvenni. Az ezreszer értékesebb zacskóm tartalmá-nál.

Szavaira kitört bőlöllem a kacagás.

— Miért neversz? — kérdezte az idegen.

— Mert neverséges az ajánlatod! — válaszoltam. — Fele-becsülhettek értékű kincset igérsz, és ráadásul kijelented, hogy csak fogadjam el, olyan jutalmat kapok, ami még az ajándékoni is túltesz!

— Állom a szavamat ... vágtott vissza. — Csak arra tégy eskü, hogy legjobb tudásod szerint bánsz majd az ajándékkel, és ragaszkodsz az én útmutatásainhoz.

Egyik ámulatból a másikba estem. Nem tudtam, mire vélejm a dologot, de a mesés kincsek úgy csábítottak, hogy megesküdtem. Mikor kiránságához híven elmondtam az eskü szavait, a szállásra vezetett, és egy lefnyt mutatott be nekem. Elbírölßen szép teremtés volt, bizávási istennőnek nézhette az ember. Házigazdám felvilkágosított, hogy alig mint hétéves, pedig én azt hittem, nemsokára eladósorba kerül. Hiába, a tökéletes szöpség mindenkit sokkal fejlettebbnek tünöt fel... Az egész kaland olyan titokzatos volt, és annyira nem tudtam betelni a látványt, hogy csak általam, általam, szótlamul. Végre az idegen hozzáfogott a magyarázathoz:

— Nézd, barátom, ez a leányt édesanyja polyás korában kicsekk. A vak véletlenre bízta gyermekre sorsát — hamarosan azt is elmondjam, miért. Én akadtam rá, és mindenjárt magamhoz is vettem, mert nekem egyetlen lelket sem szabad életveszélyben hagynom, ha már teste öltött. Ez a mi bőlcseink egyik szigorú parancsa, s én bűszkén vallom, hogy nemrég tanítványuk letttem. De enélkül se tettek volna máskent, mert mikor először megnéztem a gyermeket, feltűnően élénk, beszédes pillantásokat vettettem, valami nagy, szinte isteni erő sugarzott a szeméből...

Az imánt egy drágakőfizért mutattam neked; az is mellette hevert, ügyesintén egy selyem fejkendő, melybe szülőföldem fiásjegyivel belehímzett kisleány születésének és kitevésének történetét. Bizonára mindenkitől ismertetőjel — gondoltam —, és az előrelátó édesanyától származik. Rögtön elolvastam a kondöré hímzett szavakat. Amikor megtudtam, honnan való az újszülött és kiknek a gyermek, a birtokomra vittem, messz a fővárostól. Gondozását pásztoraimra bíram, és szigorban megihagytam nekik, hogy neveljük ről senki embertíának ne tegyenek említést. A polya mellé helyezett kincseket magammal tarrottam, melyek miattuk még a leányka elérte töriencik. Kis védencem eleinte nem is kellett felülni, de ahogy múltak az évek, szokatlantul gyorsan fejlődött, és tüncménycsen szép hajadoná scrdult. Nem volt kétséges: hiába rejténen ezt a szépséget akár a föld mélyébe — onnan is felszinre törne a fünye. Megijedtem: hátha minden kitudózik róla, negölik, s még enyem is valami kellemetlenség ér? Kinnodoltam hálát, hogy különben kövertsége Egyiptom kormányzójához. Így kerültem ide, és elhozzam a leányt is, hogy intrékcialeccsem a sorsáról. Most pedig sietek a kormányzóhoz, téjék oztatom kell, miért küldtek — sajnos, a tárgyalások időpontját éppen a mai napra tűzték ki. Íme, itt a leány. Rád bízom, és az istenekre, ha nár így rendeltek. Ne felejtsd el, mit ígérte, mire esküdtél: nevelid szabad embereink, és majdan szabad címberhez add feleséggel. Add át vele együtt a selyemkendőt is, ugyanolyan épén, ahogyan tőlem, vagyis inkább anyától kapod, aki egykor mellé helyezic. Hiszem, hogy pontosan be fogod tartani egyetzséginket. Megesküdtél rá, miért felnék? Itt-tartózkodásod hosszú idcje alatt volt alkalmam meggyőződni arról, hogy jellemes ember vagy, igazi görög... De hív a kötlességg, egyelőre nem mondhatok többet. Holnap jöjj el fizisz templomába, akkor részletesebben felvilágosítak a leány kilétérről.

Úgy is törént. Átvettetem tőle a leányt, és lefáryolozva a szálhasomra vezettem. Egész nap elhalmoztam szeretetem és gom-

doskodásom ezer jelével. Milyen hálásan áldottam érte az isteneket! Kezdetről fogva lányomnak tekintettem, és lányomnak is szólítottam. Másnap már kora reggel elsiettem lezsíz templomhoz, ahogy az idegennél megszézáltuk. Sokáig séftátam a szentely környékén, de mikor ismerősöm csak nem akart megérkezni, fogtam magam, és elmentem a kormányzói palotába, hogy megerdeklődjem, vajon látrák-e Etiópia kövötét. Kérdezőkődsemre azt a választ kaptam, hogy elutaszott, helyesebben: kintasztotrák az országból. A kormányzó halállal fenyegette meg, ha napnyuga előtt át nem lépi a határt.

— De hát miért? — kérdeztem.

Mert olyan követeléssel hozakodott elő — volt a válasz —, hogy a kormányzó mondjon le a smaragdbányákról! Azt állította, hogy azok Etiópia jogos tulajdonát képezik. Leverten tétem vissza szállásomra, mint akit súlyos csapás

ért. Végül is jóformán semmit sem tudhattam meg a leányról: sem azt, hogy kicsoda valójában, sem azt, hogy hol született, és kikről származik.

— Ne csodálkozz rajta, atyám — jegyezte meg közbvetőleg Knémón. — Még engem is elszonorít, hogy nem tudtam meg. De reméltem, később erre is sor kerül elbeszélédben!

Ternüesztetlen — válaszolta Kalaszirsz. — Most azonban hallgasd meg Khariklész történetének befjező részét.

— Mikor beléptem a lakásombra — mesélt tovább Apollón papja — , az én kisleányom repcese futott előm. Nem szólt semmit, mert nem tudott görögül, csak széttárta a karját, úgy üdvözölt. Mihelyt megpillantottam, mindenjárt helyreállt a lelkünyalham. Mélyen megindított, hogy a leányka milyen gyorsan megereszte a felüje irányuló jóindulatot. Már is az arytát láttam megfosszon második leányomtól is. Lehajózram a Nilus torkolataig, tengerré szálltam, és visszatértem orthonomba. A leány most itt él velem. Gyermekemnek tartom, az én nevemet visel, ő ad értelmet életemnek. A legnagyobb örömeimet is felülmutta: minden játszi könnyedséggel tanult meg görögül! Ilyen gyorsan fejlődött érett nővő! Akár egy friss, virágos hajás, mely szemünk előtt szökken virágba! Közelben-távolban nincs leány, aki felvhetné szépségével a versenyt. Görögök és idegenek szeme egyaránt csak ót keresi, órajta pihen meg. Remek-művű szoborban nem gyönyörködnék úgy az emberek, mint benne, ha templomokban, az utcákban vagy tereken megjelenik. Sajnos, Kharikléja mégis címzető bánotat okoz nekem, bárminnyire tökéletes és gyönyörű. Irányzik a házasságtól, csökönnyösen azt hajtogatja, hogy sohasem mond bücsüt leányágá-

nak. Testestől-lélikestől a szűz Artemiszé lett, idcijéck javarészét vadászással és nyilázással tölti . . . Ez keserít meg életemet. Régóta dédelgetett tervem volt, hogy egyszer majd unokaöcsömhez adom feleségül. Művelte, kellemes mororú és jellemes ifjú az öcsém. Kharikléja azonban hallani sem akar róla: kikosarazta a fiút. Megpróbáltam mindenert, de unszolásaim, ígéreteim és jótanúsaim egytől egyig hatástanok maradtak. A legboszantabb az, hogy leányom — mint mondani szokás — a saját fegyveremet fordítja ellenem. Én tanítottam ezer és ezer dobozra, én fejlesztem ki benne a vitakeszséget, s most erőnek erejével azt bizonyítja, hogy a legjobb életformát választotta. Milven rajongással beszél a szűzességről, hogy magasztala az egckig! Egyedül ez tartja tiszának, nocsoktalanak, szentnek; Erósz, Aphrodítét meg az egész házassági szertartást felölvíhetne a kánya. Nos, ebben kértek segítséget tőled. Azért is ragadtam meg a legelső önköröző alkalmat, hogy elmondhassam neked történetemet, mely — belárom — kissé hosszú nyúlt. Tedd meg, amire kérlek, kedves Kalaszirisz! Vedd elő egyiptomi bölcsességedet, bocsás rá szerejmi varazst, és igyekszzz akár szóval, akár rettel jobb belátásra bírni. Ismerje fel, milyen szerepet szűnt neki a természet! Tudja meg, hogy nőnek született! Csak akarnod kell, könnyűszerrel célt érhetsz, hiszen Kharikléia hozzászokott a bőcs frissák társaságához, Leány létére is sokat forgolódott közöttük. Ráadásul ugyanott laktak, ahol ic, a szentély tözömszédságában, a templom körzetén belül. Segíts rajtam, teljesísd a kérésemet! Ne hagyd, hogy vigasztalan, magányos örcséget kelljen megérnem, gyermekkel és unokák nélküli! Apollónra és hazád istencire kérlek!

Bizony megköönnyeztem a szavait, Knémón, igaz, ő is kömnycs szemmel kérlelt. Nyomban megígértem, hogy tehetségeimhez képest támogatni fogom, s éppen a tennivalókról beszélgettünk, mikor sietős léptekkel egy kildönc közeleddett.

Hírül hozza, hogy az ainianok kultidőtségének vezetője már jó ideje a kapuban várakozik: súrgósen kérte Apollón papját, hogy jöjjön, és kezdeje meg az áldozati szertartást. Kíváncsian kérdeztem Khariklészről, kik az ainianok, miféle kultidőtségről és milyen áldozatról van szó.

— Az ainianok — világosított fel Khariklész — a legnemesebb néptörzs Thesszáliában: ilyenkor leszármazottai Deukalión fiának, Hellénnek, vagyis Ifig-vérig görögök. Egyebként a maliszai öböl mellett elterülő földsáv a lakóhelyük, és módfellett bővizük a fővárosukra, Hüpatára. Szerintük a város azért kaptatta nevét, mert az összes város között „első”, és „urakodik” rajtuk. Mások viszont egyszerűen azzal magyarázzák a Hüpata elnevezést, hogy a város az Oita hegylábánál „alatta” épült. Miféle kultidőtségről, milyen áldozatról van szó? Mint tudod, most folyanak a pükháj játszók. Ezeket negyedévenként rendezzük, s az ainianok mindenkor ugyanakkor indítanak hozzáunk kultidőtséget. Neoptolemosznak, Akhilieusz fiának szoktak áldozatot bemutatni, mert Neoptolemoszt itt, Apollón templomában ölte meg orvúl Oresztesz, Agamemnón fia. Az iduci kultidőtség azonban sokkal fényesebb minden eddiginél. Vezetője büszkén hirdeti, hogy egyenesen Akhilieuszszig vezetheti vissza a családfáját. Tegnap már találkoztam is az előnlépett fiatalmibberrel, és magam is hajlandó vagyok őt Akhilieusz-sárjnak tekinteni. Testalkata nagas és arányos, már a külseje is előkelő származásra vall. Khariklész szavai meglepték. Nem értem, hogyan nevezheti magát egy ainian Akhilieusz leszármazottjának, mikor a mi egyptomi Homéroszunk költeményében Phthia a hős szülőföldje. Khariklész azonban erre is megfelelt.

— A kultidőtség ifjú vezetője csökönyösen kitart amellett, hogy Akhilieusz tősgyökeres ainian! Erősödik, hogy Thetisz a maliszai öbölből indul el, mikor Péleusz felesége lett, még hogy régen ennek az öbölnek a könyökét nevezték Phthianak. Más görögök is mondták ugyan, hogy ők Akhilieusz leszármazottai, de ez szerinte meszeszéd, csak azért találtak ki, mert irigyelték

tőlük a világfürű hőst. Mi több, személy szerint magát is az Ainakida nemzetseg tagjai közé sorolja. Egyik ősatyjaként emlegették Superkleiosznak és Péleusz leányának, Polüdörának a fiát, azt a Meneszthioszt, aki Akhilieusz vezérársa volt a trojai háborúban, és — tekintettel a kettőjük között fennálló szoros rokon kapcsolatra — a nürmidonok legvitzebb csapattestét vezényelte ... Egyszóval az ifjú fizikai körfönmel kapaszkodik Akhilieuszba, és minden eszközöt megragad, hogy Péleusz fiának aminian eredményt igazolja. Egyik érve egyebek között ez az áldozat is, melyet az ainianok kultidőtsége Neoptolemosznak mutat be. A 'Thesszáliában élő törzs, úgymond azzal ismerik el legvilágosabban, kik Neoptolemosz legközelebbi leszármazottai, hogy éppen őknek, az ainianoknak engedték át ezt az áldozatot.

— Ám legyen — mondottam Khariklésznek. — Én nem irigyeltem rölkül, akár igazuk van, akár nem. Inkább szólj, hogy hívjak be a kultidőtség vezetőjét. Egék a vágytól, hogy megismerni jön.

Khariklész boldintott, és kisvártava feltűnt a fiatalember. Valkóban volt benne valami Akhilieuszról, elköisorban a tekintete és az arcíkejézése emlékezett rá. Fejét büszkén felemelte, hártafejtű haja alatt egész homlokára szabadon maradt, erélyre és határozottságra valló orra nyílt cimpákkal szedte a levegőt, szürkéskék szeme pedig határozottan, de barátságosan ragyogott ránk, akár a vihar után lecsendesedő tenger vize. Mindkettőnkötet udvariasan köszöntött. Mikor üdvözletsét viszonoztuk, megkérdezte Khariklészről, nem lehetne-e megkezdeni a szertartást Apollón oltáránál, hogy aztán Neoptolemosz előtt is bemutathassák a halotti áldozatokat, és kellő időben rendezhessék meg a hozzá kapcsolódó ünnepi felvonulást.

— Jó — boldintott Khariklész, majd felemelkedett ülőhelyéből, és hozzámi lépett. — Ha eddig nem látta volna Khariklészét, ma bizonyosan lesz rá alkalmad: Artemisz papnője ősi szokás szerint részt vesz a Neoptolemosz tiszteletére rendezett halotti szertartásokon és felvonuláson.

— Bevalyon, Knémón, en már azelőtt is többözör látta
a leányt. Sokszor megjelent az áldozatokon, és nem egy ízben
kérte tőlem felvilágosítást vallási kérdésekben. Csakhogy erről
melyen hallgattam, várva, mit hoz a jövő. Közben mindenharman
elindultunk a templom felé, s mire odérettünk, a thesszáliak
már minden előkészítettk az áldozathoz. Khariklész bevezető
könyörögés után az ifjú épren megkezdte a szertartást, mikor
a templom belsőjéből felversant a Púthia hangja:

*Delphoi nép! Az előbb bőj, s azról hír viseljét,
S őt, ki az istennő sanya, figyele figyeld!
Templomon elhagyid, átkelnek a tengerek árján,
S messze, a Nap fölött, meglelik otthonukat.
Bűnelen életükért ott dús jutalomra iadták:
Barna hajukra simul szűzeti-fékű koszorú.*

Az isteni szózat teljesen zavarba ejtette a templom köré gyűlt
sokaságot. Kíváncsian találhatták, ugyan mire vonatkozhat a
jósłat; egysik így, a másik amúgy magyarázza a vers szavait,
s mindenki azt olvasta belejük, amit éppen akart. Az igazságra
azonban még nem jött rá senki, mert az álmok és jóslatok igazi
jelentését általában csak beteljesedésük után fedezik fel. És
különben is, a delfphioiak már türelmetlen izgalommal vártak
a pompaának ígerékző felvonulásra. Ezzük ágaban sem volt,
hogy a jószavak valódi értelmét bogozzassák.